

Nr 203.

Av herr **Luterkort**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen.*

Uti en till riksdagen avlåten proposition, n:r 63, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen. Förslaget innebär *dels* den ändring av hittills gällande straffbestämmelser för fylleri att straffsatsen för enkla fall fastställas till böter högst 100 kronor i stället för såsom nu högst 50 kronor, *dels ock* det tillägg till ifrågavarande stadgande, att därest omständigheterna vid fylleri äro försvårande, straffet skall vara böter, ej under tjugofem kronor, d. v. s. att böter skola kunna ådömas upp till bötesmaximum, 500 kronor.

Ifrågavarande lagstiftningsärende har, såsom av propositionen framgår, upptagits med anledning av en riksdagsskrivelse (5/5 1920 nr 204), däri riksdagen anhållit om revision av gällande lagbestämmelser emot fylleri och dryckenskap samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Uti nämnda skrivelse anförde riksdagen i huvudsak följande:

Då påvisad stegring av fylleriförseelser orsakats av den då över hela vårt land förekommande olaga tillverkningen och försäljningen av rusdrycker, vore även en effektiv lagstiftning till bekämpande av sistnämnda slag av förseelser ett kraftigt verkande medel till minskande av antalet fylleriförseelser. Utskottet hade jämväl till behandling motionsvis väckta förslag i denna riktning. Emellertid vore även *andra åtgärder* mot fylleriet av behovet påkallade. Sålunda kunde den gällande straffsatsen för fylleriförseelser knappast vara ägnad att i någon högre grad verka återhållande på vederbörande eller att hos honom tillräckligt kraftigt inskräpa samhällets krav på anständigt uppförande på offentliga platser. Utskottet ansåge det därför vara önskvärt, att jämväl en revision av gällande lagbestämmelser mot fylleri och dryckenskap komme till stånd. Vid en dylik revision, som syntes utskottet böra företagas utan samband med den pågående omarbetningen av strafflagen, borde emellertid enligt utskottets förmenande, *ej blott erforderlig höjning av bötesatsen äga rum, utan jämväl undersökas, huruvida och i vad mån bestämmelserna i kungl. förordningen den 16 november 1841 emot fylleri och dryckenskap kunde tarva en omarbetning.*

Även borde tagas under överbäggande det önskemål, som av riksdagen uttalats i skrivelse nr 123 den 16 april 1918 eller att lagen angående behandling av alkoholister kunde utsträckas att omfatta jämväl den, som vore hemfallen åt dryckenskap och upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri.

På grund av den riksdagsskrivelse, för vars innehåll nu redogjorts, lät chefen för justitiedepartementet utarbeta det lagändringsförslag, vilket fogats som bilaga till statsrådsprotokollet den 23 januari 1925 och varöfver lagrådets yttrande inhämtats.

Detta förslag innebar, bortsett från åtalsbestämmelserna:

1:o) att bötesmaximum för enkelt fylleri höjdes till 100 kronor;

2:o) att, om någon komme åter "andra gången eller oftare" och av omständigheterna framginge att han vore "hemfallen åt dryckenskap", straffet skulle vara böter ej under 25 kronor, d. v. s. från och med 25 till och med 500 kronor;

3:o) att, om någon "under utövning av yrke eller tjänst, varav annans säkerhet till liv och hälsa beror", vore överlastad av starka drycker, böter skulle kunna ådömas från och med 50 till och med 1,000 kronor.

Lagrådet underkastade det remitterade förslaget en kritik, varav här må antydas följande. *Mot den föreslagna fördubblingen av straffmaximum för enkelt fylleri hade lagrådet intet att erinra, ehuru "det omedelbara inflytandet av en skarp straffreaktion icke kunde väntas bliva avsevärt"*; en mera indirekt påverkan däraf å det allmänna uppfattningssättet vore dock icke utesluten. — Det vore mest angeläget att taga sikte på de under försvärande omständigheter begångna förseelserna. Av de olika utvägar, som härvid erbjöde sig, hade man i förslaget valt att söka fixera vissa omständigheter, som skulle betinga användningen av en särskild strängare straffsats. Mot denna utväg talade svårigheten att verkställa en dylik fixering så, att den icke i tillämpningen framstode såsom allt för godtycklig. Det ville synas, som om man i förslaget icke lyckats övervinna dessa svårigheter. Med rätta hade det befunnits orimligt, att utan inskränkning tillämpa strafflagens allmänna återfallsregel med dess tioåriga preskriptionstid på en ringa, endast med böter belagd förseelse sådan som fylleri. Men den använda begränsningen, bestämmelsen att skärpningsregeln skulle tillämpas endast mot den, som befunnes hemfallen åt dryckenskap, syntes ingalunda lyckligt funnen. Ett sålunda avgränsat straffbud torde huvudsakligast komma att drabba vissa individer, *vilka bleve på ett särskilt sätt offentligt brännmärkta av domen, men knappast kunde antagas låta sig därav rättas, medan beträffande dem en v å r d s å t g ä r d* syntes bättre på sin plats. Lagrådet förordade att, på sätt i det nu framlagda förslaget skett, stadga ett särskilt straffmaximum för det fall, att förseelsen begåtts under försvärande omständigheter, varunder då naturligtvis även återfall inom kortare tid vore att inbegripa. — Beträffande den föreslagna bestämmelsen att berusning under utövning av visst yrke eller viss tjänst skulle bestraffas med

böter till och med 1,000 kronor, ansåg lagrådet, att de vore ägnade att framkalla betänkligheter av flera slag (se propositionen sid. 18: 2 och 3 styckena). Det framhölls såsom exempel, att förslaget ståndpunkt skulle medföra, att den, som i berusat tillstånd förde automobil, skulle drabbas av lagbudet endast i den händelse han vid tillfället i fråga arbetade i sitt yrke eller tjänst såsom chaufför. Fri skulle däremot gå den, som för tillfället körde blott för sitt nöjes skull eller för att fortskaffa sig och sitt enskilda sällskap eller som tillfälligtvis skjutsade mot ersättning. Såväl ur social synpunkt som med hänsyn till att särskilt nöjeskörningen, icke minst de nattliga, torde visa sig vara den, vid vilken försyndelser av förevarande slag mest förekomma, syntes detta vara synnerligen otillfredsställande. Att vidare straffbarhet skulle inträda, först då fara för *bestämd* person inträtt, syntes särskilt ifråga om motorfart, vilket vore det mest praktiska fallet, ägnat att väsentligen avtrubba stadgandets effektivitet, i synnerhet om man besinnade, att redan nu jämlikt förordningen om motorfordon den 15 juni 1923, § 41, framförande av motorfordon med otillåten hastighet straffas, om föraren är berusad, med böter upp till 1,000 kronor eller fängelse intill tre månader.

Vid bedömandet av den nu föreliggande propositionen framställer sig till besvarande frågan, huruvida det genom propositionen framlagda lagförslag kan anses motsvara de önskemål, varåt riksdagen i sin skrivelse den 5 maj 1920 givit uttryck. Det synes vara uppenbart, att så icke är fallet. 1920 års riksdag synes ha ansett frågan om skärpning av straffet för fylleri äga underordnad betydelse jämfört med det av riksdagen särskilt framhållna önskemålet om revision av gällande bestämmelser (1841 års förordning) om behandling av berusade personer samt dem, som vore hemfallna åt dryckenskap och upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri. Lagförslaget däremot avser endast och allenast en dylik straffskärpning.

Genom den på grund av lagrådets anmärkning föreslagna åtgärden med införande av en särskild strängare straffskala för fylleri under försvårande omständigheter åstadkommes emellertid en *utvidgad kriminalisering* av den enkla fylleriförseelsen. Då nämligen de försvårande omständigheter, varom i förslaget sägs, i allmänhet icke kunna komma att avse annat än att vederbörande i ett större eller mindre antal tidigare fall lagförts för fylleri, så erhåller i själva verket fylleriet härigenom en ur straffrättslig synpunkt helt annan karaktär än nu, då detsamma betraktas och behandlas såsom en vanlig ordningsförseelse. Frågan måste då bli, huruvida en dylik ökad kriminalisering överensstämmer med 1920 års riksdagsskrivelses syfte eller, med andra ord, huruvida den föreslagna lagändringen kan anses påkallad ur nykterhetssynpunkt. Vad ovan anförts rörande innehållet i nämnda skrivelse läser giva vid handen, att riksdagen under sin tidigare behandling av spörsmålet om revision "av gällande lagbestämmelser emot fyl-

leri och dryckenskap" lagt huvudvikten vid frågan, i vad mån andra åtgärder än straffrättsliga sådana kunde tänkas och borde ifrågakomma för det ifrågavarande syftets realiserande. Riktigheten av denna riksdagens ståndpunkt synes ligga i öppen dag. All erfarenhet giver vid handen, att dryckenskapslasten såsom sådan icke låter sig med någon grad av effektivitet bekämpa genom straffbestämmelser. Och framför allt är det klart, att det är just de personer, vilka skulle drabbas genom de ifrågasatta betydligt högre bötesstraffen vid s. k. försvårande omständigheter, som minst av alla böra utsättas för straff (i realiteten fängelse efter förvandling), men framför andra äro i behov av uppmärksamhet från det allmännas sida ur helt annan synpunkt, kräva helt annan behandling. Det kunde i anslutning härtill göras gällande — överståthållarämbetet har framhållit sådant —, att den av riksdagen begärda utredningen borde hava till första utgångspunkt bestämmelserna i förordningen den 16 november 1841, som ju innehåller bestämmelser, om ock primitiva, om berusade personers behandling. Och med kontrollstyrelsen torde kunna sägas, att vid utredningen angående speciella åtgärder mot fylleriet, *olika* synpunkter böra ägnas en sorgfällig och grundlig uppmärksamhet. Betraktas frågan i sitt rätta perspektiv, lär uppmärksamhet även böra ägnas åt den av nämnda styrelse framförda tanken, att bestämmelserna rörande fylleri borde utbrytas ur allmänna strafflagen och sammanföras med stadganden om en mera individualiserad behandling av särskilt sådana personer, som gjort sig skyldiga till upprepade fylleriförseelser.

Då den föreslagna lagändringen sålunda ur nykterhetspolitisk synpunkt snarast måste anses olämplig, då den föreslagna nya lydelsen av ifrågavarande lagrum synes medföra oklarhet och ovisshet ifråga om tillämpningen av den upptagna särskilda straffsatsen för fylleri under försvårande omständigheter och då i förevarande fall allenast hänsynen till penningevärdets fall så mycket mindre torde äga avgörande betydelse, som därav föranledd böteshöjning beträffande liknande förseelser icke ifrågasatts, hemställes, under återopande jämväl vad ovan i ämnet anförts,

1:o) att förevarande proposition nr 63 må av riksdagen avslås;

2:o) att riksdagen måtte i anledning av propositionen besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa förnyad utredning och revision av gällande bestämmelser emot fylleri och dryckenskap samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 7 mars 1925.

S. Luterkört.